

אתרוג שיש בו קדושת שביעית - שיעור 119

I. ידיעות בעניני שביעית

- (א) **ואם שביעית בזמן הזה בארץ ישראל מן התורה** עיין בערוך השלחן העתיד הלכות שמיטה ויובל (ט"ו - ג) שיש אומרים (רמב"ם, ראב"ד, רדב"ז, ונציב) שהיא מן התורה ויש אומרים (הרשב"א, וריטב"א, ור"ן, וגר"א, ורב חיים מבריסק, וחזו"א) שהיא מדרבנן. וטעמם דבשעה שהיובל נוהג השמיטה נוהגת מדברי תורה פסקו היובלות אין שמיטה אלא מדרבנן ויש אומרים דגם אחר החורבן אסור מן התורה וכן כתב הערוך השלחן
- (ב) **יש מחלוקת אם האתרוג דינו כאילן** לילך אחר חנטה בלבד ולא אחר לקיטה וזה דעת הראב"ד ורש"י ותוספות בראש השנה (ט"ו) אבל להרמב"ם (פרק ד - י"ג) יש לנהוג קדושת שביעית מספק דאפשר דינו כאילן ואפשר כירק והולכים בתר לקיטה וגם בתר חנטה מספק
- (ג) **ויש מחלוקת אם נוהג קדושת שביעית בשל נכרים** עיין בשו"ת בית יצחק (י"ד - ז - ס"ג - ק"ה) דדעת המהרי"ט דשביעית נוהג בשל נכרי דאין קנין לנכרי להפקיע משביעית ודעת הבית יוסף דיש קנין לנכרי להפקיע משביעית
- (ד) **אם עבר ועשה סחורה בקדושת שביעית** או נשמור שדהו יש מחלוקת אם הפירות מותר עיין בחזו"א שביעית (סימן י - ס"ק ה, ו) וחזו"א סדר השביעית (סימן כ"ו - ה) דמותר אכן בירושלים נוהגים בזה איסור על פי הוראת גדולי ירושלים

II. סחורה בפירות שביעית אסורה - שנאמר והיתה שבת הארץ לכם לאכלה (ויקרא כ"ה - ו)

ודרשו חכמים לאכלה ולא לסחורה אבל יש ד' אופנים דאין איסור בזה

- (א) **בהבלעה** - כגון הלוקח לולב מחברו בשביעית נותן לו אתרוג במתנה לא רצה ליתן לו במתנה מבליע לו דמי אתרוג בלולב (סוכה ל"ט) אם יש להבליע הכסף להוצאות טירחה ממקום למקום או בעד הכלי נייר שנמצא בו האתרוג עיין בתורת השמיטה (י"ד ח"א ל"ז) שיש מתירים בזה ודעת הרידב"ז לאסור ואם שמיטה בזמן הזה רק מדרבנן אפשר יש להקל
- (ב) **הקפה** - עיין בעבודה זרה (ס"ג:) ובתוס' (ד"ס "יאות") דיש ג' דעות בגדר ההקפה המותרת
1. דעת תוספות בדעה ראשונה שאין להתיר בהקפה אלא א"כ ישלם דמיו לאחר שיכלה הפרי מן העולם כי אז שוב אין הדמים נתפסים בקדושת שביעית
 2. ודעת רבינו אלחנן בתוס' שם שיש להקל בתשלום עבר ההקפה גם בשעה שהפירות עדיין בעולם לאחר שהוציא אותם מרשותו לרשות אחר
 3. דעת רבינו יצחק בתוס' שם שיש לשלם הדמים גם בעוד הפירות ברשותו לאחר שקנה אותם כבר במשיכה ודעת החזו"א בשביעית (סימן י"ג - ס"ק ד) שיש להקל כיון דשביעית בזמן הזה דרבנן ודעת הנציב בשו"ת משיב דבר (ז - נ"ו) להחמיר ששביעית היום מן התורה
- (ג) **אוצר בית דין** - (מקור דין זה בתוספתא שביעית פ"ח ה"ב) דהיינו שבעל השדה יעמיד את שדהו לרשות בית דין - ואין הדמים נתפסים בקדושת שביעית שהתשלום עבור הטירחה ולא עבור האתרוג ובר"ש סיריליאן (דף ק"ה) כתב לבאר התוספתא באופן אחר דמיירי בפירות ששית הנכנסים לשביעית שאין בהם קדושת שביעית ומדבריו יוצא שאין מקור להיתר אוצר בית דין
- (ד) **אפשר למכור כמות קטנה** בשיעור שלש סעודות (רמב"ם פ"ו מהלכות שמיטה - ה) ויש מתירים למכור אפילו הרבה כדרך הסוחרים בזמן שאחד לוקט והשני מוכר ובלבד שלא ימכור בקביעות ובמקום הקבוע

למעשה - עבר על איסור סחורה לכל הדעות אין הפירות נאסרים עיין בחזו"א סדר השביעית (סימן כ"ו סק"ה) והמחמיר שקונה דרך הבלעה והקפה ובאוצר בית דין תבא עליו ברכה

III. אין מוציאין פירות שביעית מהארץ לחוצה לארץ (משנה שביעית ו - ה)

א) עיין בפסחים (נ"ג:) דרב ספרא אפיק גרבא דחמרא מא"י לחו"ל דשביעית והקשה הריב"א דתנן אין מוציאין ותירץ דהתם מיירי לאכילה ורב ספרא אפיק לסחורה דיש סחורה שמותרת אי נמי בשוגג הוציא. לתירץ קמא דתוס' לצורך סחורה המותרת מותר להוציא והאוצר בית דין אין איסור סחורה דהכל ברשות בי"ד ובתשלומים עבור הוצאה וכן כתב השו"ת בית יצחק (י"ד 3 - קכ"ח - ד) וכן הורה הגר"פ עפשטיין ועיין דעת החזו"א (י"ג - ד) שהגיה לשון התוס' (י"ד 3 - קכ"ח - ד) וכן הורה הגר"פ עפשטיין ועיין דעת החזו"א (י"ג - ד) שהגיה לשון התוס'.

ב) עיין להנציב במשיב דבר (3 - נ"ו נספח) שהאחרונים אין מוציאין לחו"ל וגם שאין להתיר אף בשגדלו ביד נכרים והסותרים יהודים כתירץ בתרא דתוס'.

ג) עיין בציץ הקודש (סימן ט"ו) בשם מהרי"ל דיסקין שבשביעית בזה"ז דרבנן יש לסמוך על תירץ קמא דתוספות.

ד) ויש אומרים דהאיסור הוצאה משום דצריך לקיים מצות ביעור בארץ והאחרונים בזמנינו אין להם דין ביעור מפני שעומדים על האילנות ב' או ג' שנים עיין ארבעת המינים (דף ע"ג).

ה) והגאון רבי חיים ברלין התיר באופן שהאילנות נטעו מתחילה לשם כך.

ו) ועיין אג"מ (ב - קפ"ו) "וממה שהמוכרים עברו וליקחו לסחורה בא"י והביאו כאן לא נאסרו באכילה ואנחנו כאן צריכים לקנות מהם בהבלעה ע"י לולב כהגמרא וגם פשוט שכיון שהם עושין ע"פ הוראה ליכא איסור לפנ"ע.

ז) ויש מתירים משום הפסד להסותרים.

IV. יש מהדרין להחזיר הפירות לארץ ישראל אחר שיצאו בהם כדי לחוש לדעת הראב"ד שאין לאכול פירות שביעית בחוץ לארץ. אך הנצי"ב לא החמיר בזה ואפשר דחשש למשמעות הרמב"ם (פ"ז - ה"ז) דצריכין להתבער דוקא במקומן.

V. דיני שביעית בג' מינים

א) הדם - דעת המהרי"ל דיסקין שאין בו קדושת שביעית שהוא עץ ואינו עומד להריח אלא למצוה והחזו"א החמיר בזה לעצמו.

ב) לולב - אין נוהגים בו דיני שביעית שהוא כעץ וכהיום אין משתמשין בו אלא למצוה והולכים בו אחר החנטה עיין ספר ארבעת המינים (דף קל"ד) והלכות חג בחג ארבעת המינים (דף תל"ו).

ג) ערבה - אין בה קדושת שביעית שאינו עומד לתשמש כלל לריח כהדס שנחלקו בו הפוסקים.

VI. פסקים מרב משה מספר קיצור הלכות סוכה

א) כסוי לסכך בלא צירים אסור לפתוח ולסגור דלא הוה כדלת (רמ"א תרכ"ו - ג) ואם מחובר לכותל הכית כדרך צירים מותר. ומסתבר שמחצלת שקושרים בחבלים הוה כמו צירים. ואם רק מונח שם צריך להיות פרוס טפח על גבי הסכך וע"ע שעה"צ (תר"מ - ל"ה) שהובא אחרונים שסוברים דכתוך ג' טפחים מותר ולא כהלבוש דנחשב אוהל מן הסדין ולמטה. ועל הסכך אין חשש מאוהל רק משום מסכך בסכך פסול. שש"כ (כ"ד - י) כמ"ב.

ב) אם נפל הסכך מסוכתו ביו"ט מותר לומר לנכרי להחזירו. (ר"ן בשם בעל העיטור).

ג) אין נכון לעשות כל המחיצות מיריעות של פשתן בלא קנים אע"פ שקשרן בטוב זימנין דמנתקי ולא אדעתיה והרוצה לעשות בסדינים טוב שיארוג במחיצות קנים בפחות מג'.
ד) מה שנוהגים שתולים כל מיני דברים באמת אינו הנהגה טובה וצריך שיהא בצורת דירה.

ה) נסרים קטנים אף פחות מטפח אסור לסכך בו שמשתמשים בהם לכנין רצפות.

ו) רבוי הסכך הוי יותר טוב דראיית כוכבים אינו לעיכובא ובעיקר רואים הלבנה.

ז) ערבות שגדלים במקום הפקר אם יש אנן סהדי דאין מקפידים על מעט עצים מותר.

נפס לטלו נשאול אבי אורי ר' אלעזר ליפא ב"ר יעקב ארזי ע"ה אר"א אור"י האלפ רח"ו ב"ר גרשון חנוך הסניף הכהן ע"ה